

170 LAT URZĘDU PROBIERNICZEGO W KRAKOWIE

Materiały OUP w Krakowie

Od tradycji do współczesności Urzędu Probierczego w Krakowie

- ❖ Konieczność kontroli zawartości metalu szlachetnego w stopie, z którego wykonane zostały wyroby jubilerskie zaistniała już w końcu XIV w.**
- ❖ Większe polskie ośrodki złotnicze w: Chełmnie, Gdańsku, Elblągu, Toruniu, Krakowie, narzuciły złotnikom stosowanie do wytwarzania wyrobów, stopów z metali szlachetnych o określonej próbie wraz z bezwzględnym obowiązkiem oznaczania ich znakami miejskimi, co zostało zawarte w dokumencie z 1395 roku przygotowanym w czasie „Zjazdu miast pruskich” w Malborku.**
- ❖ Z czasem miejskie „probiernie” przekształciły się w probiernie państwowe.**
- ❖ Obowiązek znakowania wyrobów przez probiernie państwowe na terenach obecnych ziem polskich wprowadzili zaborcy.**

- ❖ **Na terenie zaboru austriackiego obowiązek ten wprowadzono w 1787 r.**
- ❖ **W Krakowie w 1796 r. Austria powołuje Urząd Probierny, którego zadaniem jest nie tylko sprawdzanie zawartości metali szlachetnych w stopach, z których wykonane były wyroby, ale także na podstawie „manifestu” wydanego przez cesarza Franciszka II, skup kruszców dla mennicy wiedeńskiej, celem „ratowania mocno uszczuplonego wojnami skarbu państwa”.**
- ❖ **W 1815 r na Kongresie Wiedeńskim. uchwalono, że z Krakowa i jego najbliższej okolicy lewobrzeżnej Wisły, zostanie utworzone „Wolne Miasto”. Wszyscy uczestnicy Kongresu gwarantowali niepodległość i neutralność Krakowa. Miastu zagwarantowano daleko idące swobody handlowe, i inne przywileje, które okazały się później tylko ustaleniami na papierze.**

- ❖ **W dniu 7 lipca 1843 r. czytamy w Dzienniku Praw Wolnego Miasta Krakowa senatorowie Miasta Krakowa wydali postanowienie o utworzeniu Urzędu Probierczego.**

- ❖ **Począwszy od tej daty Urząd rozpoczyna swoją działalność w lokalu przy ul. Grodzkiej nr.229 na tzw."widermachu" (obecnie jest to kamienica pod nr.9).**
 - ❖ **"Wyrobnki złote mogą być uskutecznione w czworakim gatunku próby na 8, 14, 18 i 20 karatów. Srebro zaś tylko dwojakiej próby 13 i 12-tej".**
 - ❖ **Próbę złota określano w karatach a próbę srebra w łutach.**

Pierwszym kierownikiem krakowskiego Urzędu Probierczego zostaje mianowany mistrz jubiler Dominik Lipnicki.

Pieczęć umieszczona w dniu 24 lutego 1852 na dokumencie wystawionym przez ówczesnego probierza rządowego Pana Dominika Lipnickiego, który po zbadaniu rurki srebrnej, wagi 4 grzywien i łutów 12 zgłoszonej przez Pana Franciszka Piątkowskiego, podjął decyzję, że trzyma ona próbę 12 łutów i granów 10, z zaznaczeniem, że próbę przeprowadzono „metodą kupellucji”.

- ❖ **Po upadku Powstania Krakowskiego, Wolne Miasto Kraków zostało wcielone do Zaboru austriackiego, a Urząd Probierczy przemianowany zostaje na Urząd Miejski i działa aż do 1 sierpnia 1866 r., kiedy to zaczyna podlegać Głównemu Urzędowi Probierczemu w Wiedniu.**
- ❖ **Najprawdopodobniej w tym czasie urząd zostaje przeniesiony z lokalu przy ul. Grodzkiej do lokalu przy ul. Kanoniczej 17 (dawna kamienica Biskupa Ciołka) obecnie siedziba Muzeum Narodowego.**
- ❖ **W 1877 kierownikiem zostaje Peter Kunst, a po jego śmierci kierownictwo nad urzędem obejmuje inż. Leonard Lepszy.**

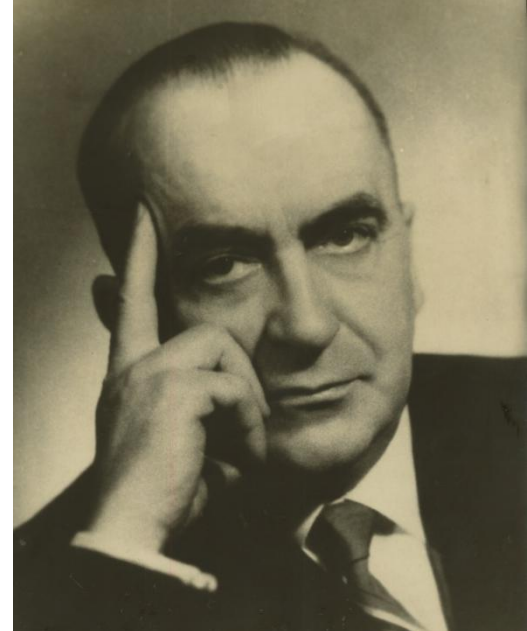
**Zasługi
dla krakowskiego
probiernictwa**

Inż. Leonard Lepszy pierwszy naczelnik - Polak

- ❖ **Rozmiałowany w artystycznym rzemiośle złotniczym.**
- ❖ **Prekursor zbierania starych cech i oznaczeń probierczych na wyrobach jubilerskich.**
- ❖ **Dążył do zatrudniania w Urzędzie pracowników – Polaków.**
- ❖ **Opracował katalog złotników działających do XIX w. w miastach polskich.**
- ❖ **Publikacja: „Przemysł złotniczy w Polsce”**

Prof. dr Kazimierz Maślankiewicz „ojciec polskiej gemmologii”

- ❖ W urzędzie pracował od roku 1928, a od 16.12.1929 r. do 31.12.1955 był naczelnikiem placówki w Krakowie.**
- ❖ Zorganizował nowoczesne laboratorium chemiczne do badania i kontroli stopów złota, srebra i platyny. W pierwszym okresie pracy zajmował się przede wszystkim złotnictwem.**
- ❖ Swoistym podsumowaniem wiedzy o złotnictwie jest Jego monografia pt. „Złoto i inne metale” (Kraków 1946). Obejmuje ona opis własności tych metali, ich zastosowanie, stopy, próby i cechy probiercze oraz zagadnienia złocenia i srebrzenia.**

- ❖ **Za zgodą polskich władz podziemnych pozostał na tym stanowisku także podczas okupacji niemieckiej.**
- ❖ **Obowiązki te wykonywał też po wojnie do 1955, organizując w 1945 na polecenie pełnomocnika Rządu w Krakowie, służbę probierczą w Polsce.**
- ❖ **Jedynie Urząd Probierczy w Krakowie do 1985 roku wykonywał badania kamieni szlachetnych. Działalność ta została zaprzestana w związku z trudnościami lokalowymi oraz brakiem możliwości zakupu specjalistycznej aparatury.**

Dr Franciszek Zastawniak

W 1956 r. gdy jednostką nadrzędną dla urzędów probierczych zostaje Główny Urząd Miar, na stanowisko dyrektora krakowskiego Urzędu Probierczego zostaje powołany dr Franciszek Zastawniak, który na tym stanowisku pracuje do 1965 r. (za czasów prof. Maślankiewicza był kierownikiem laboratorium chemicznego).

Franciszek Zastawniak był wysokiej klasy specjalistą z zakresu badania stopów metali szlachetnych. Współpracował z branżą w zakresie udzielania konsultacji w sprawach technicznych, szczególnie w zakresie wytwarzania stopów metali szlachetnych. Jako pierwszy nawiązał współpracę z Urzędem Probiernym w Pradze, co zaowocowało wymianą doświadczeń w zakresie metod badania stopów metali szlachetnych.

W 1946 roku wydał książkę: „Złotnictwo i probiernictwo” stanowiącą do dnia dzisiejszego podręcznik dla branży, a także źródło cennych informacji dla administracji probierczej.

**KALENDARIUM
KRAKOWSKIEGO URZĘDU
PROBIERCZEGO
2004-2013**

W okresie ostatniego dziesięciolecia w Wydziale Technicznym i czterech wydziałach zamiejscowych w Poznaniu, Wrocławiu, Chorzowie i Częstochowie zbadano i oznaczono cechami probierczymi:

- ❖ 13.403.773 sztuk Au o masie 39,02 ton, co daje średnio dziennie na każdą jednostkę 5.320 sztuk i masę 15,5 kg;**
- ❖ 20.138.781 sztuk Ag o masie 190,8 ton, co daje średnio dziennie na każdą jednostkę 7.991 sztuk i masę 75,7 kg.**

- ❖ **2003/2004** - Zakończenie kompleksowego remontu z równoczesną adaptacją ówczesnego, Obwodowego Urzędu Probierczego w Poznaniu.
- ❖ **2004** - Poszerzenie miniaturyzacji wizerunków cech probierczych dla wszystkich prób złota (zastąpienie liczbowego oznaczenia próby, oznaczeniem cyfrowym) oraz miniaturyzacja wizerunku cechy srebrnej dla próby 925 Ag bez zmian w wizerunku.
- ❖ **2004** - W związku z członkostwem RP w UE wspólne z OUP-Warszawa wydanie wewnętrznej publikacji zawierającej informacje o systemach prawnych oraz obowiązujących cechach probierczych państw członkowskich.

- ❖ **Obrót wyrobami z metali szlachetnych w krajach członkowskich Unii Europejskiej podlega, tak jak obrót wszystkimi towarami, zasadzie swobodnego przepływu towarów, wyrażonej w postanowieniach art. 28 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską.**

- ❖ **Interpretacje tych postanowień, dokonywane w orzeczeniach Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, określają wymagania stawiane wyrobom z metali szlachetnych wprowadzanych do obrotu na terenie państw Unii Europejskiej.**

- ❖ **Zgodnie z tymi wymaganiami (orzeczenie w sprawie C-293/93 Houtwipper), wyroby z metali szlachetnych powinny być:**
 - ❖ **oznaczone przez niezależny organ;**
 - ❖ **w sposób zrozumiały dla konsumenta;**
 - ❖ **oznakowanie dokonane w państwie eksportującym powinno być równoznaczne z obowiązującym w państwie importującym.**

- ❖ **2004** - Zakup pierwszego lampowego laserowego urządzenia do umieszczania cech probierczych na wyrobach z metali szlachetnych dla Urzędu w Krakowie.

- ❖ **2005** - Uzyskanie certyfikatu SZJ w OUP-Kraków wraz z wdrożeniem Systemu Zarządzania Jakością w Urzędzie

❖ **2006** - Po uzyskaniu członkostwa w Konwencji o kontroli i cechowaniu wyrobów z metali szlachetnych, wprowadzenie w ówczesnych pięciu obwodowych urzędach probierczych znaczników konwencyjnych wraz z oznaczeniem identyfikującym urząd, który umieścił te cechy

- ❖ dla Obwodowego Urzędu Probierczego w Krakowie – K;
- ❖ dla Obwodowego Urzędu Probierczego we Wrocławiu – V;
- ❖ dla Obwodowego Urzędu Probierczego w Poznaniu – P;
- ❖ dla Obwodowego Urzędu Probierczego w Chorzowie – H;
- ❖ dla Obwodowego Urzędu Probierczego w Częstochowie – Z.

Litera „K” informuje, że wyrób był zbadany i oznaczony cechą konwencyjną w Urzędzie w Krakowie

- ❖ Na prawidłowo oznaczonym cechą konwencyjną wyrobie winny być umieszczone następujące cztery oznaczenia:
 - ❖ oznaczenie liczbowe, informujące o próbie;
 - ❖ znak wytwórcy;
 - ❖ oznaczenie, identyfikujące kraj i urząd probierczy, w którym zbadano i oznaczono cechą konwencyjną wyrób;
 - ❖ cecha konwencyjna.

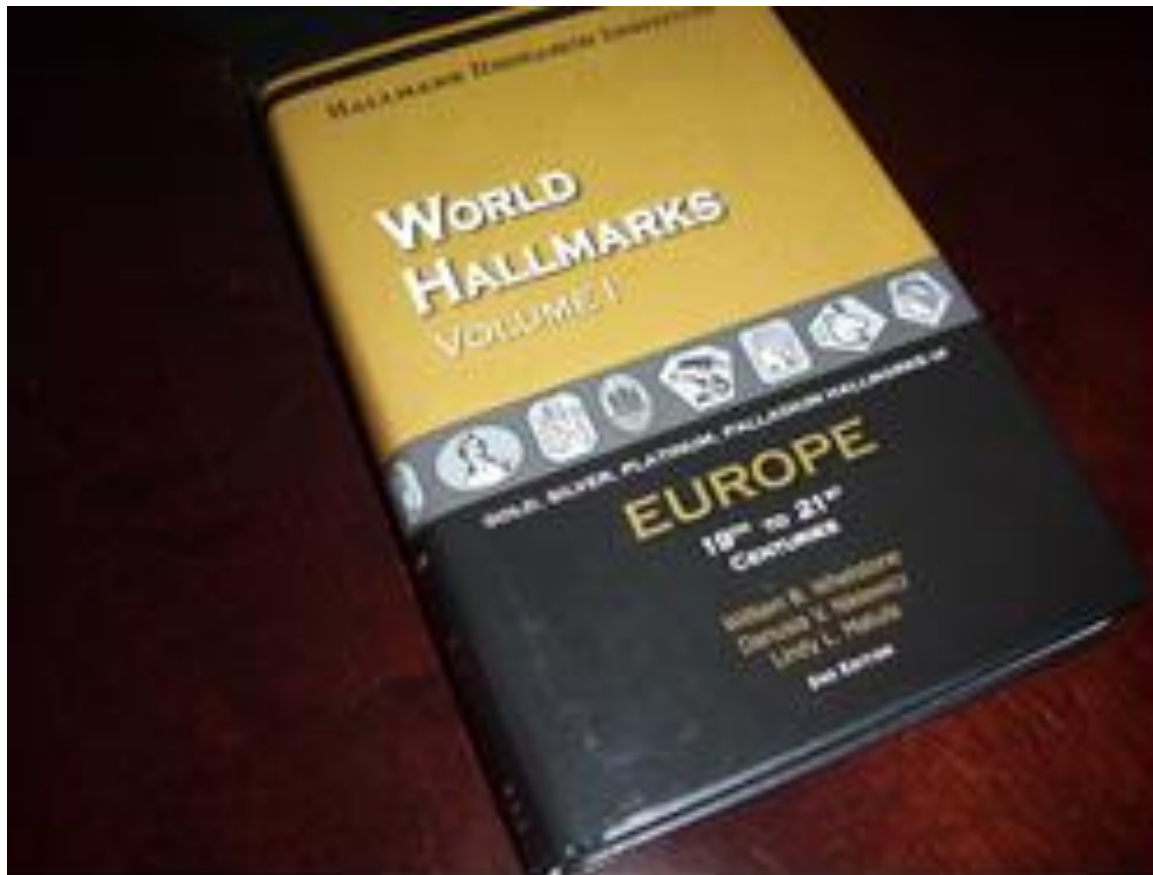
585

- ❖ **2010/2011** - Wdrożenie w Okręgu i jego jednostkach terenowych systemu Kontroli Zarządczej.
- ❖ **2011** - Wprowadzenie systemu komputerowego zapisu przy przeprowadzaniu kontroli probierczych u podmiotów prowadzących obrót wyrobami z metali szlachetnych.
- ❖ **2011/2012** - Dokonanie kompleksowych zmian w Okręgu i jego jednostkach terenowych po wejściu w życie nowej ustawy Prawo probiercze i wydanych w oparciu o nią aktów wykonawczych.

- ❖ **Rozszerzenie katalogu prób metali w celu dostosowania krajowych przepisów do Konwencji o kontroli i cechowaniu wyrobów z metali szlachetnych oraz umożliwienia producentom znakowania wyrobów z mniej popularnych stopów poprzez wprowadzenie próby 0,999 dla każdego metalu szlachetnego i dodatkowo 0,850 dla platyny;**
- ❖ **Zmiana struktury administracji probierczej - ograniczenie liczby terenowych organów administracji probierczej (poprzez zniesienie organu, jakim jest naczelnik obwodowego urzędu probierczego);**
- ❖ **Wprowadzenie możliwości tworzenia punktów probierczych u przedsiębiorców;**
- ❖ **Ochrona rynku wewnętrznego: wymóg oznaczania wyrobu znakiem imiennym dla podmiotu wprowadzającego wyrób z zagranicy do obrotu umożliwiający identyfikację przedsiębiorcy wprowadzającego wyrób do obrotu na terenie Polski, co przyczyni się do przeciwdziałania nielegalnemu obrotowi;**
- ❖ **Dostosowanie zasad przeprowadzania kontroli do przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej**

- ❖ **2011** - Udział w opracowaniu monografii o cechach probierczych i systemach prawnych w krajach Europy na przełomie XIX i XX wieku przez Hallmark Research Institute w Chicago w zakresie obowiązujących w tym okresie cech probierczych w Polsce.

❖2013 - Organizacja wiosennego Posiedzenia GV4 w Okręgowym Urzędzie Probierczym w Krakowie.

❖2013 - Opracowanie technologii otrzymywania trójskładnikowych stopów złota z przeznaczeniem na stopy porównawcze przy badaniu metodą przybliżoną na kamieniu probierczym.

❖24 stycznia 2014 - jubileuszowe obchody związane z 170 rocznicą rozpoczęcia działalności przez Urząd Probierczy w Krakowie.